

Храбан Т.Є.

кандидат філологічних наук

завідуюча кафедри іноземних мов

Військового інституту телекомунікацій та інформатизації

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ҐЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІВЧАТАМИ-КУРСАНТКАМИ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. Було схарактеризовано тенденції конструювання і маніфестації ґендерної ідентичності дівчатами-курсантками, що навчаються у вищих військових навчальних закладах України. Було припущено, що ліквідація ґендерної дискримінації та успішне забезпечення ґендерної рівності при навчанні у військових навчальних закладах залежить не тільки від розширення прав і можливостей жінок, а від інтеграції ґендерної складової в освітні програми підготовки фахівців Збройних сил України та постійної ґендерної просвіти, що спрямовані на підвищення рівня ґендерної грамотності жінок-військовослужбовці та. всебічне розуміння ними проблеми ґендерної рівності.

Ключові слова: ґендер, армія, ідентичність, маскуліність, фемінність.

Summary. The article characterized the trends in the gender identity construction of female cadets studying at higher military educational institutions in Ukraine. It is assumed that the elimination of gender discrimination and the successful achievement of gender equality in military education of Ukraine depend not only on the empowerment of women but also on the integration of the gender component in the educational training programs of the Armed Forces of Ukraine and continuous gender education aimed at increasing the female servicemen's gender literacy and their comprehensive understanding of the issues of gender equality.

Key words: gender, army, identity, masculinity, femininity.

Ефективна реалізація в Україні Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р, потребує серйозного ставлення до питань ґендерної інтеграції у Збройних силах України. У цих умовах зростає інтерес до вивчення проблеми формування ґендерної ідентичності дівчатами-курсантами.

Ідентичність дівчат-курсанток тісно пов'язана з переважаючими цілями, цінностями і завданнями збройних сил [1], які розглядаються як «соціальна підсистема, що створена суспільством і представляє собою інституційно-організаційну структуру, до якої індивіди приєднуються вільно, відповідно до своїх сьогочасних або довгострокових інтересів. Одночасно з цим вони приймають порядок та ієрархію збройних сил, розуміють, що потрібно співпрацювати і координувати свою діяльність з колегами відповідно до специфіки організації за умови дотримання правових норм, які пов'язані зі створенням і функціонуванням підсистеми» [2].

Однак слід брати до уваги одночасне існування двох різних феноменів, між якими існує однозначний зв'язок приналежності: військові як складовий елемент і армія як всеосяжна суспільна підсистема. Але, коли піднімається питання про конструювання дівчатами-курсантками своєї гендерної ідентичності, слід згадати основні труднощі, з якими жінкам зазвичай доводиться стикатися в армії. Це, перш за все, те, що збройні сили завжди були ідентифіковані як маскулінні інститути [3].

Причина такого стану справ криється не тільки в тому, що в них в основному служать чоловіки, а й тому, що «вони представляють собою основну арену для формування маскулінної ідентичності і відіграють першорядну роль у формуванні образу маскулінності в суспільстві в цілому» [4]. Незважаючи на те, що армія націлена на певний тип ідентичності, вона, з іншого боку, зацікавлена в підвищенні результативності, що досягається шляхом підсилення інтересу військових до досягнення результатів і ефективного вирішення поставлених завдань. При цьому підвищується значимість індивідуальної, в тому числі гендерної ідентичності, коли жінка-військовослужбовець «не тільки приймає або не приймає задані зразки поведінки і ролі, а й сама створює нові цінності і смисли на рівні своєї ідентифікації, часто ламаючи існуючі традиційні зразки» [5]. Така перспектива пропонує зміну ідентичності в залежності від того, яка ідентичність здається індивіду найбільш значущою [2].

Центральне місце в рамках соціально-психологічного підходу до розуміння ідентичності дівчат-курсанток займають дослідження, метою яких було з'ясувати, як відбувається процес формування ідентичності в армії, який спрямований на досягнення жінкою-військовослужбовцем рівня особистого прийняття як жінки і як воїна. При вивченні досвіду жінок в армії було виявлено, що жінки не завжди орієнтуються в гіпермаскулінному середовищі і не знають, чи можливо збалансувати ідентичність воїна і жіночу ідентичність без шкоди для однієї або іншої [6]. Коли жінки вступають на військову службу, для них стає зрозумілим, що вони повинні не тільки відповідати фізичним стандартам, але й зобов'язані прийняти чоловічу етику соціальних цінностей, цілей і поведінки, щоб отримати визнання своїх однолітків-чоловіків [7; 8; 9; 10].

Багато хто з жінок у підрозділах з домінуванням чоловіків намагаються дотримуватися стандартів гендерного маскуліного суспільства збройних сил, вони змушені приймати гендерну ідентичність, яка не є для них природною [6; 11]. O. Sasson-Levy [12] стверджує, що в гіпермаскулінному середовищі, незалежно від зусиль по досягненню соціального визнання, маргіналізація є неминучою. Така ідентичність конструюється завдяки гендерному менеджменту, функціонуванню якого сприяють міжособистісні стреси, які пов'язані з гендерними домаганнями в гіпермаскулінному військовому середовищі [12].

Однак гендерний менеджмент буде подоланий, якщо жінки зможуть вийти за рамки гендерних стереотипів та очікувань ідентичності, повернутися до свого істинного «я», розвинути збалансовану військову ідентичність, яка включає в себе риси професійного успіху і жіночності: жінка-воїн [13]. При цьому конструюється природно розвинена військова ідентичність, яка заснована на збалансованій гендерній ідентичності і прийнятті себе, що дозволить жінці справитися зі звичайними стресами, пов'язаними з професійною військовою діяльністю [14].

Ґрунтуючись на дослідженні К. Edwards і S. Jones [15], які описали етапи розвитку гендерної ідентичності курсантів коледжу, V. Culver [14] запропонувала модель конструювання ідентичності жінками-військовослужбовцями, які долають стреси, що пов'язані з перебуванням в гіпермаскулінному військовому середовищі. Модель визначає чотири конкретні фази розвитку ідентичності: надягання маски, носіння маски, визнання наслідків носіння маски і зняття маски.

На першій фазі соціальний клімат, який регулюється чоловічою етикою і гендерними стереотипами, сприяє появі у жінок-військовослужбовців почуття невпевненості в собі або в ракурсі військово-професійної спрямованості, або щодо автентичного розуміння про себе як жінки. У разі виявлення невпевненості з нею починають справлятися завдяки стратегіям подолання стресу, які діють в напрямку компенсування усвідомлюваної невідповідності. Обрана стратегія визначає напрямок конструювання ідентичності жінки-військовослужбовця.

Як тільки жінки починають використовувати стратегії компенсації своєї невпевненості, вони вступають у другу фазу — носіння маски, під час якої жінки «приховують ті аспекти свого істинного «я», які не відповідають очікуванням суспільства, і представляють суспільству образ, який відповідає їх очікуванням» [15]. Жінки, які відчують необхідність приховувати фемінність як компонент структури своєї гендерної ідентичності або демонструвати ознаки фальшивої ідентичності, наприклад, «бути стервою» [11], щоб протистояти чоловічій культурі армії, використовують стратегії для демонстрації маскулінності, які спрямовані на відповідність очікуванням суспільства і армії. Вербальні та невербальні поведінкові стратегії маскулінізації (небажання користуватися косметикою, коротко підстрижене волосся, участь в «чоловічих» видах спорту, нецензурна лексика, випивка [11] жінки використовують задля створенні рольових моделей Воїна, Захисника.

Проведений O. Sasson-Levy [12] аналіз конструювання гендерної ідентичності жінками-солдатами довів, що жінки в чоловічих ролях схильні переймати ідентичність і манеру спілкування військовослужбовців-чоловіків шляхом 1) імітації маскулінних тілесних і дискурсивних практик, 2) дистанціювання від жінок і від традиційних

уявлень про жіночність, і 3) баналізації сексуальних домагань. Ці три практики ідентичності дають жінкам-військовослужбовцям відчуття особистої сили і влади. Однак, демонструючи чужу гендерну ідентичність, ці жінки також пристосовуються до андроцентричних норм армії, які асоціюють силу і владу виключно з мужністю [12]. На третьому етапі (визнання і переживання наслідків носіння маски) жінки починають усвідомлювати, що носіння маски і використання стратегій щодо зміни та адаптації своєї гендерної ідентичності відповідно до очікувань суспільства чревате наслідками.

Жінки можуть почати розуміти, що в процесі носіння маски вони втрачають своє «справжнє Я». Після цього відбувається перехід до четвертої і останньої фази — зняття маски і самоприйняття. На цій стадії жінки визнають певні аспекти своєї істинної сутності, які приховані маскою, і починають долати зовнішні очікування щодо своєї гендерної ідентичності. Деякі жінки-військовослужбовці вважають, що їм необхідно стати більш жіночними, щоб в них як і раніше бачили справжню жінку. Вони маніфестують свою жіночність за допомогою макіяжу, парфумів, зачіски, манікюру, а також через різні хобі: музику, кулінарію, шиття, прикрашання робочого кабінету сімейними фотографіями [16; 17].

Ці стратегії конкретно пов'язані з відстоюванням первинної соціальної ідентичності і фемінності. Одночасно жінки інтегрують засвоєний професіоналізм, необхідний для їх військової кар'єри. Жінки намагаються надати своє власне визначення того, що значить бути воїном, жінкою або жінкою-воїном. В результаті виникає збалансована військова ідентичність жіночності і мілітаризму, що дозволяє відмовитися від суперечливих фрагментів ідентичності гендерного менеджменту і визначити справжню ідентичність жінки-військовослужбовця [14]. Це дослідження, вивчаючи мінливу природу ідентичності в збройних силах, розширює знання про механізми формування та особливості функціонування гендерної ідентичності, що сприяє розумінню природи влади і домінування та сприяє подоланню гендерної нерівності не тільки в збройних силах, але і в інших державних структурах.

При дослідженні процесу конструювання ідентичності дівчатами-курсантками віщих військових навчальних закладів нами було встановлено, що в Україні армія як маскулінний інститут надає ключовий вплив на формування, трансформацію і маніфестацію гендерної ідентичності. Гендерна ідентифікація дівчат-курсанток спрямована на гармонізацію взаємодій з військовим професійним середовищем і військовою діяльністю, і має три основні тенденції: 1) прагнення відповідати настановам чоловічої етики як нормативному стандарту армії, дотримуватися зразків гендерного маскулінного суспільства збройних сил призводить до одягання маски і конструюванню неширої, награної гендерної ідентичності, результатом чого може бути внутрішній

гендерний конфлікт і психологічні стани відчуження, дискомфорту, дисонансу і дисгармонії; 2) дистанціювання від традиційних уявлень про фемінність і засвоєння маскулінних зразків гендерної поведінки, що сприяє психологічному забезпеченню професійної військової діяльності жінок, якщо маскулінність стає справжньою повноцінною ідентичністю жінки-військовослужбовця; 3) конструювання збалансованої військової ідентичності, яка поєднує риси традиційної ідентичності солдата (воїна) і жіночності. Дівчата-курсантки в силу ряду причин віддають переваги таким практикам конструювання і маніфестації гендерної ідентичності як носіння маски або прийняття чоловічої гендерної ідентичності, причому зі збільшенням терміну служби ці тенденції посилюються.

Дослідження довело, що ліквідація гендерної дискримінації та успішне забезпечення гендерної рівності у Збройних силах України залежить не тільки від розширення прав і можливостей жінок, а від інтеграції гендерної складової в освітні програми підготовки фахівців Збройних сил України та постійної гендерної просвіти, що спрямовані на підвищення рівня гендерної грамотності жінок-військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Johansen R., Martinussen M. & Kvilvang N. The influence of military identity on work engagement and burnout in the Norwegian army rapid reaction force. *Journal of Military Studies*. 2016. № 6(1). P. 36–46.
2. Prodanciu R. Military Identity. *International conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION*. 2018. № 24(2). P. 377–382. <https://doi.org/10.1515/kbo-2018-0118>.
3. Planiol A. The integration of women in the US military. *Les Études de l'IRSEM*. 2016. № 43. URL: https://www.irsem.fr/data/files/irsem/documents/document/file/2443/Etude_IRSEM_n43_En.pdf (дата звернення: 15.09.2021).
4. Sasson-Levy O. Research on Gender and the Military in Israel: From a Gendered Organization to Inequality Regimes. *Israel Studies Review*. 2011. № 26(2). P. 73–98.
6. Herbert M.S. Camouflage isn't only for combat: Gender, sexuality, and women in the military. 1998. New York, NY: New York University Press. 205 p.
7. Heineken L. Conceptualizing the tensions evoked by gender integration in the military: The South African case. *Armed Forces & Society*. 2017. № 43(2). P. 202–220. <https://doi.org/10.1177/0095327X16670692>.
8. King A.C. Women warriors: Female accession to ground combat. *Armed Forces & Society*. 2015. № 41(2). P. 379–387. <https://doi.org/10.1177/0095327X14532913>.

9. Moore B.L. Introduction to Armed Forces & Society: Special issue on women in the military. *Armed Forces & Society*. 2017. № 43(2). P. 191–201. <https://doi.org/10.1177/0095327X17694909>.
10. Sjoberg L. Seeing sex, gender, and sexuality in international security. *International Journal*. 2015. № 70(3). C. 434–453. <https://doi.org/10.1177/0020702015584590>.
11. Benedict H. The lonely soldier: The private war of women serving in Iraq. 2009. Boston, MA: Beacon Press. 280 p.
12. Sasson-Levy O. Feminism and military gender practices: Israeli women soldiers in masculine roles. *Sociological Inquiry*. 2003. № 73(3). P. 440–465. <https://doi.org/10.1111/1475-682X.00064>.
13. Machtan M.L. Gender Identity Development of Women in the U.S. Army. 2019. Walden University: College of Social and Behavioral Sciences. 311 p.
14. Culver V.R. Woman-Warrior: Gender Identity Development of Women in the American Military. *Journal of the Student Personnel Association at Indiana University*. 2013. P. 64–74.
15. Edwards K. E., & Jones S. R. Putting my man face on: A grounded theory of college men's gender identity development. *Journal of College Student Development*. 2009. № 50(2). P. 210–228. <https://doi.org/10.1353/csd.0.0063>
16. Carlson J. Subjects of a stalled revolution: A theoretical consideration of contemporary American femininity. *Feminist Theory*. 2011. №12(1). P. 75–91. <https://doi.org/10.1177/1464700110390605>.
17. Ezzel M. 'Barbie dolls' on the pitch: Identity work, defensive othering, and inequality in women's rugby. *Social Problems*. 2009. № 56(1). P. 111–131. <https://doi.org/10.1525/sp.2009.56.1.111>.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВЕБІНАР

K. Anapriiuk

Student of Master's Degree Course

Group 505

Kyiv National Economic University Named after Vadym Hetman

BUSINESS CULTURE IN SPAIN

Abstract. Many companies are trying to enter international markets, outsource their manufacturing processes, and become international. Such activity needs certain knowledge from the company's managers and all those colleagues that will participate in communications with the foreign partners. Spain has a very rich history and culture and therefore there are many aspects that business people should learn before starting to work with Spanish partners, suppliers or customers. The economic situation, business etiquette, and traditions in Spain are different. This is mostly caused by the relaxed rhyme of life in this country and its special approach to hierarchy and focuses on relationships and trust rather than on business itself.